

МЕТОДОЛОГІЯ НАУКИ ФІНАНСОВОГО ПРАВА: ПРАКСЕОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Потреби сучасної суспільної практики трансформації різноманітних державно-владних сфер соціального буття в Україні зумовлюють і водночас стимулюють розвиток сучасної методології та теорії вітчизняної юридичної науки в цілому та науки фінансового права зокрема. Відображаючи природний, суспільно зумовлений розвиток свого об'єкта пізнання, наука фінансового права розвивається часто складним, нелінійним шляхом, акумулюючи в собі єдину систему різних за змістом методів і принципів пізнання фінансово-правових явищ. Методологія науки фінансового права зумовлена потребами і запитами соціальної практики. Насамперед йдеться про потреби практики демократичної трансформації українського суспільства, розвитку нових політичних, правових, економічних відносин.

Історично превалюючим підходом у визначенні взаємозв'язку фінансово-правової науки і об'єктивної фінансово-правової практики є трактування першої як похідного, додаткового елемента останньої. Таке трактування було домінуючим в російській імперській науці фінансового права. Зокрема, його ілюструючим прикладом є твердження С.І. Іловайського, на думку якого основним завданням науки фінансового права є систематизація норм позитивного, діючого в певному місці і в певний час фінансового законодавства, шляхом застосування всіх доступних юридичному мисленню методів, а особливо – спеціально-правового, конструктивно-догматичного тощо [1, с. 16-18]. Такий же ж підхід до розуміння фінансово-правової науки превалює і в радянський період її розвитку. Так, Ю.А. Ровінський, надаючи визначення науки фінансового права і відмежовуючи її від фінансової науки, відштовхується від концепції базису і надбудови. Наука фінансового права, – писав він, – відмежовується від науки про фінанси тим, що вона використовуючи дані науки про фінанси, вивчає правову форму фінансової діяльності держави і суспільних відносин, що виникають в ході цієї діяльності [5, с. 62].

Дані твердження побудовані на розумінні одновекторності взаємозв'язку науки фінансового права і фінансово-правової практики. У такому взаємозв'язку наука фінансового права виступає результатом аналізу, узагальнення, а нерідко – опису та коментування окремих заходів державно-вільового впливу на фінансову сферу. Основним її завданням є вивчення фінансово-правових норм, інститутів та джерел фінансового права, а також сприяння удосконаленню законодавству шляхом вироблення загальних віх, в напрямку яких ймовірніше всього будуть рухатись фінансово-правові відносини.

Другий тип розуміння і трактування науки фінансового права полягає у визначенні її як одного з основних чинників фінансової політики держави. Згідно з такою концепцією, наука фінансового права і фінансово-правова практика знаходяться у постійному двосторонньому взаємозв'язку: “фінансово-правова практика – наука фінансового права; наука фінансового права – фінансово-правова практика”. Лейтмотивом даних ідей стала позиція професора Ерлангенського університету К.Т. Ф-Еєберга, який з даного приводу зазначав: фінансова наука і практика обов'язково повинні взаємодоповнювати одна одну. Якщо між теорією і практикою не має взаємного впливу, то за панування фінансової теорії може наступити утопія, а за панування практики – емпіризм. Тільки в своєму поєднанні вони служать істинному прогресу [3, с. 12]. Зазначена позиція знайшла свій розвиток і в сучасній науці фінансового права. Так, на думку І.В. Рукавішнікової, матерія фінансового права являє собою живий організм, що вимагає постійної уваги як з боку практика-законодавця, так і теоретика-вченого, оскільки тільки всебічне вивчення процесів, що відбуваються у фінансово-правовій дійсності, дозволить об'єктивно оцінити стан даної галузі [2, с. 15]. Безпосереднє вивчення нормативного матеріалу, практики правотворчої і правозастосовчої діяльності, здійснюється в комплексному дослідженні з врахуванням об'єктивно існуючої суспільно-політичної ситуації.

Визначаючи правову практику одночасно об'єктом наукового дослідження і споживачем науково-теоретичних розробок, відзначимо, що дослідження фінансово-правової матерії повинно здійснюватись на основі загального методологічного принципу єдності теоретичної і предметно-практичної діяльності. Адже аналітична, пізнавальна, по суті теоретична діяльність науковця – дослідника фінансово-правової дійсності, завжди має своєю іманентною метою сприяння підвищенню ефективності останньої за рахунок поглиблення знань про її природу, зміст і форму, розробці пропозицій щодо її удосконалення [4, с. 82]. Відображаючи практичну діяльність, теоретичне пізнання є частиною останньої, розвиваючи і змінюючи її. Та обставина, що наука фінансового права зумовлена потребами і запитамі соціальної практики, на нашу думку, прямо впливає на розвиток і удосконалення її власного методологічного арсеналу. Адже найбільш адекватним та наближеним до наукової істини є те дослідження, у якому фінансово-правові відносини розглядаються як об'єкт правового пізнання у їх безпосередньому взаємозв'язку з фундаментальними основами соціальних явищ. Даний науковий підхід є найбільш виправданим, оскільки зумовлений потребами науково-теоретичного забезпечення підвищеної динамічності, рухливості державних і юридичних інститутів, їх здатності швидко реагувати на соціальні зміни, що відбуваються сьогодні в суспільстві.

Література

1. Иловайский, С. И. Учебник финансового права [Текст] / С. И. Иловайский ; пятое (посмертное) издание ; под ред. Н.П. Краснопольского. – Одесса, 1912. – 616 с.
1. История финансового законодательства России [Текст] : учебное пособие / [Подгот.: Рукавишников И.В. и др.]. – М. ; Ростов н/Д : МарТ, 2003. – 256 с. – Серия “Экономика и управление”.
2. Эберг, К. Т. Курс финансовой науки [Текст] / К. Т. Эберг ; перевод с нем. под ред. М. А. Курчинского. – СПб. : Тип. А. Розена, 1913. – 604 с.
3. Оборотов, Ю. Методология юридической науки в эпоху постмодерна [Текст] / Ю. Оборотов // Юридический вестник. – 2002. – № 4. – С. 81–85.
4. Ровинский, Е. А. Основные вопросы теории советского финансового права [Текст] / Е. А. Ровинский. – М. : Госюриздат, 1960. – 189 с.

Хохуляк, В.В. Методологія науки фінансового права: праксеологічний аспект [Текст] / В.В. Хохуляк // Актуальні проблеми правового регулювання фінансово-кредитних відносин в умовах кризи: практика правозастосування і шляхи її вдосконалення : збірник тез доповідей за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції (4-5 червня 2010 р.). - Суми : УАБС НБУ, 2010. - С. 98-100.